

SKUTEČNOST A SEN

REALITY AND DREAM

Závěrečná bakalářská práce

Jiří Lukš

Neznašov 79, Všemyslice 373 02

3. Ročník

Specializace v pedagogice: Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělávání

Prezenční bakalářské studium

Červen 2012

Vedoucí bakalářské práce: MgA Michal Sedlák

Konzultant: Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracoval samostatně za použití pramenů uvedených v seznamu literatury.

V Praze, dne 8. dubna 2012

Podpis:

Anotace:

Lukš, Jiří. *Skutečnost a sen*. Praha, 2012. 44 Stran, Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy.

Bakalářská práce je teoretická studie, která se zabývá situací člověka ve vnějším, fyzickém prostředí v souvislosti s jeho vnitřní skutečností představ a snů. Skutečnost autorova domova v blízkosti řeky i jeho četná vodní putování říčními toky jej vedou k přemýšlení a práci s více významovým fenoménem plavby. Plavba jej zajímá jako cesta do známých i neznámých situací – skutečných a v paralelním významu také fiktivních. Na základě tohoto ústředního motivu představuje různé úseky svých pozorování – nejen z říčního prostředí. Metaforu plavby volí také jako základ didaktické koncepce pro výuku výtvarné výchovy. Uvádí tak děti do problematiky symbolu, pohádky a jejich významu pro skutečnost. Výtvarná zadání představují základní úkoly narativního zobrazení.

Klíčová slova:

Prostředí, situace, sen, symbol, pohádka, imaginace, narativní zobrazení.

Annotation:

Lukš, Jiří. *Reality and Dream*. Prague, 2012. 44 pages. Bachelor thesis. Charles University in Prague, Faculty of education, Department of art.

This thesis is a theoretical study which searches into the man's life in outer, physical background in connexion with his inner world of ideas and dreams. The reality of the author's home, situated near a river, and his numerous experiences from river boat wondering, take him to thoughts and work on various meanings of the navigation phenomena. The navigation attracts him as a journey to both familiar and new situations that can be real or fictitious in a parallel sense. Using this central motif, the author presents various pictures from his observations – not only at rivers. The metaphor of navigation also creates the basis of his didactic conception in teaching Art. In this way he brings children to the issues of symbols, fairy-tales and their importance for the reality. The Art settings of the thesis represent the basic tasks of narrative depiction.

Keywords:

Reality, background, situation, dream, symbol, fairy tale, imagination, narrative depiction.

OBSAH

Úvod	6
1. Prostředí - místo života i snu	10
1.1. Krajina a kulturní tradice.....	10
1.2. Dětství u řeky.....	11
1.3. Plavby mezi skutečností a mýtem.....	12
2. Plavba a život u vody jako námět v dějinách umění	14
2.1. Mytologie starověku a středověku.....	15
2.2. Život u vody v novověkém malířství.....	16
2.3. Místo tématu plavby v moderním a postmoderním umění.....	18
3. Psychologie vědomí a nevědomí	21
3.1. Freud, Jung a Fromm.....	21
3.2. Úvaha o ideálech a iluzích v životě člověka.....	23
4. Vlastní výtvarná práce	26
4.1. Průzkum řeky.....	26
4.2. Plavby skutečné a fiktivní.....	27
4.3. Zkoumání symboliky.....	29
4.4. Návraty domů.....	31
5. Návrh koncepce pro výuku výtvarné výchovy	34
5.1. Úvod do situace.....	34
5.2. Mapa.....	34
5.3. Fiktivní plavby.....	35
5.4. Výtvarné vyprávění.....	36
5.5. Oblíbené místo.....	36
Závěr	38
Seznam literatury	40
Seznam obrazových příloh	41

ÚVOD

Téma skutečnosti a snu představuje pro mne otázku nalézání svého místa ve skutečnosti – ať už té vnější, již obecně nazýváme realitou, nebo té vnitřní, ke které patří představy, přání a sny. Jsou to dvě polohy lidského života, jejichž vzájemná kooperace je důležitá.

Rozumím skutečnosti jako vědomému stavu, ve kterém se rozhoduji pro konkrétní činnost, která odpovídá momentálním potřebám a má význam a dopad pro mne i pro druhé. A snu jako situaci, která mi při nezaměstnaném vědomí nebo ve spánku vyjevuje přirozené, nevázané subjektivní myšlenkové obsahy, za které nijak neodpovídám. Mezi těmito rozdílnými stavy někdy dochází k napětí a jindy se k sobě svými obsahy blíží. Je jen na nás, abychom se učili jejich vztahům rozumět.

Zkoumání spojitostí obou těchto světů je pro mne zajímavé jak pro práci s náměty vycházejícími s vlastního života a představ, tak i pro výtvarně pedagogickou činnost. Protože školní prostředí je pro žáky velmi objektivistickou zkušeností a prostor, ve kterém jim zbývá čas na smysluplnou práci se subjektivními obsahy¹, je proto si myslím důležitý. V moderním školství již má své místo, rovněž i v programech výtvarné výchovy.

Hlavním úkolem je dokázat identifikovat nejpravděpodobnější podobu okolní reality a svých možností v ní. To umožní jejímu porozumění a zároveň nejpříjemnější bytostnou adaptaci k ní. Poznáme-li, co je v situacích, které prožíváme, pro nás rozhodující, (Což většina lidí nemůže vědět lépe než my sami – a i kdyby, tak nám to většinou není nic platné.) může být naše smýšlení o ní přirozené. Pak lze odpovídajícím způsobem rozvíjet varianty představ k dané situaci. Kresba má při této činnosti nejen estetický, ale také terapeutický význam - protože přivádí k vědomí nevědomé obsahy.² To napomáhá kontaktu obou poloh.

Na jedné straně poznávat, jaký má na nás vliv okolní realita a přemýšlet o možnostech práce s ní a na druhé straně pěstovat vztah k pohádce, báji, nebo mýtu – protože jejich příběhy jsou základními archetypálními ději, které vedou k poznání principiální

¹ Kastová, V.: Imaginace jako prostor setkání s nevědomím, Portál, Praha 2010, str. 10 - 12

² Aeppli, E.: Psychologie snu, Sagittarius, Praha 1996, str. 34

povahy skutečnosti, již C. G. Jung nazývá *Selbst*. K té se váže naše nevědomí a lze jí rozumět skrze symboly nebo sny.³

Pro žáky by bylo ideální objevit si své vlastní pole výzkumu – vlastní záznamu hodné situace, nebo plány s kamarády. Přesto je součástí mé pedagogické koncepce společný rámec, který může podle mého názoru vhodně do této problematiky uvést. Sleduje téma „Cesta tam a zase zpátky“⁴, skrze fenomén plavby, jako historického i současného symbolu cesty za poznáním. Otevírá kontakt s poznáváním, stejně jako s bytostnými přáními, i vyjevuje potřebu vlastního skutečného stanoviska, bez něhož není možné úspěšně poznávat, ne-li vůbec nemožné. Dalšími aspekty mohou být otázky ideální posádky – početná, menší, či zcela individuální plavba, či prostě technický nebo výtvarný zájem o loď. Myslím si, že jde o téma, které lze v různých podmínkách dobře transponovat.

Součástí projektu jsou doplňující příběhy, které podle věku žáků navozují potřebnou atmosféru. Jsou jimi jak tradiční pohádky, mýty a legendy z této oblasti, tak skutečné historické plavby i současné objevitelství, které se týká vesmíru. Vše by mělo držet v proporcích ideálu poznávat prostřednictvím okolí sebe sama. Jde tedy vlastně o jakousi volnou hru, v níž mají místo individuální i kolektivní zadání. Která má nejlépe navést k vlastní činnosti. Po výtvarné, formální stránce jsou středem pozornosti základy narativního zobrazování, či tvorba map, nebo modelů lodí. Tato základní motivace by měla sehrát vhodnou roli pro aktivní přístup k realitě i k imaginaci – alespoň to je mým záměrem. Dokázat vyplout z přístavu map a lodí, jeho legend a mýtů k ztvárňování vlastních postřehů. Anebo si alespoň najít vhodné zaměstnání v něm – a např. natírat loď. A dálky vlastních cest si tu a tam představovat. Pro mnohé z nás je to lepší, než na neuvážených cestách ztroskotat.

Proč jsem se rozhodl k tomuto pojetí práce? Pocházím z Týna nad Vltavou. V tomto místě v jižních Čechách žijí moji předkové již po několik generací. Tento kraj (A jeho okolí) byl pro mne v dětských letech místem intenzivního života, což považuji za svou základní životní skutečnost. Veškerý život zde lemuje řeka Vltava, dříve spjatá s voroplavbou a členěná četnými mlýny, nyní klidná a rozlehlá díky přehradním nádržím Orlík, Kořensko a Hněvkovice. Řeka je pro mě velmi blízkým fenoménem a řekl bych, že nejen pro mě, že je přirozeně „vryta“ v mysli každého, kdo odtud pochází. Tím spíš, že má vesnice i sousední městečko jsou

³ Franz, M. L.: Imaginace jako prostor pro setkání s nevědomím, str. 7

⁴ Tolkien, J. R. R.: Hobit aneb cesta tam a zase zpátky

nevelké a k řece historicky odkázány téměř výlučně. Pro mě osobně je historie i přítomnost řeky v bližším zájmu i proto, že jsem ji od svých pěti nebo šesti let pravidelně poznával při plavbách na kánoích (Tato aktivita je zde také tradičně rozšířena) v rámci her a dalších aktivit tátova dětského oddílu Brontů. „Jet na vodu“ je pro mě dodnes zážitkem.

Místo, které popisuji, má, tak jako každé jiné, své vědomí a svou paměť.⁵ Jak samo o sobě, tak ve vědomí i nevědomí lidí, kteří odtud pochází. Všechno zajímavé, co se přihodí, se přirozeně stává námětem vypravování. Mé dětství zde bylo různých vyprávění plné. Nejen zkazek a pohádek z různých příbuzenských stran, ale později také dobrodružných legend, jimiž otec motivoval členy zmíněného oddílu k četným lesním hrám a vodním výpravám, jichž jsem se s pravidelností celá léta účastnil. A má první ztvárňování, literární i výtvarná, byla motivována tímto prostředím. Od pohádek k „legendárním“ oddílovým výpravám, které jsme zažívali my, „dětí 90. let“ z okolí Týna nad Vltavou. A když jsem měl postupně přirozeně zájem hledat si svou vlastní životní rovinu, nebylo to samozřejmě možné bez jakékoliv vazby na tyto zkušenosti. Také je důležité zmínit zodpovědné domácí prostředí mamincino, která veškerá dobrodružství kontrovala smyslem pro praktické živobytí a byla tak mnohdy pro rozdivočelý zbytek rodiny nepostradatelná.

Později jsem prošel obdobími, ve kterých jsem hojně zkoumal a zpochybňoval význam jakékoliv tradice. Bylo to dáno jak podstatou dospívání, tak poznáváním prostředí, jež vyznávala zcela jiné hodnoty. Život v nových podmínkách byl pro mě zajímavý v tom, že nejprve usvědčil z nedostatků podmínky staré. Tedy jaképak heroické ideály legendárních hrdinů, naplňované v lesních oddílových hrách či chování hodné Rychlých Šípů? Skutečnost mých nových druhů, jimž také nechyběl dobrodružný zápal, byla zcela výmluvným existenciálním tápáním i pouličním rebelstvím. Vyžívali jsme se ve vzájemné divnosti, přičemž jsem míval pocit, že jsem ten nejdívnější, protože jsem se nedokázal zcela zbavit své záliby v ideálech historie. Bystřejšími jsem býval upozorňován na své Don Quijotství.

Tímto úvodem chci tedy představit svou situaci mezi tzv. skutečností a snem, kterou na jedné straně vymezuje úcta k legendám, příběhům, archetypům a jejich různým podobám na druhé vědomí významu všedního přístupu k životu, který je neheroický, avšak takřka

⁵ Cílek, V.: Krajiny vnitřní a vnější, Dokořán, Praha 2010

nezbytný pro funkční život i pohyb v civilizovaném světě. Každý však má své - a nejlepší je, když se dokáží vhodně doplňovat.

To je tedy základní problematika, která ústí k mému pojetí práce. Jako její ústřední metafora mi vyplynulo téma člověk a plavba, jež jsem se rozhodl rozvíjet na základě skutečnosti svého domova u řeky i svých častých vodních výprav. Je známé, že plavba jako taková a vše, co s ní souvisí, oplývá bohatou symbolikou – Ať už tím, že vždy představuje vyplutí z všedního stavu, z „přístavu“ k cestám obzoru, „poznání“ – a každé poznání v sobě také tají i výhody, i nebezpečí. Tak jako poznání i plavba představí neznámé končiny a kraje, přičemž pro plavce je velmi důležité neztratit kontakt se svým posláním, svou rodnou zemí či palubou, která ji při plavbě svým způsobem supluje. Atd... Cesta k poznání skutečnosti a porozumění ideálům vede přes šalbu mnohých iluzí.⁶ - je také cestou (či plavbou) do neznáma. Tato látka mi připadá pro titulní téma vhodná.

Své místo má plavba také jako námět v dějinách umění od rané lidské historie po dnešek. Její zpodobnění nalezneme snad ve všech dobách, obdobích, slozích, směrech, hnutích... A tu můžeme pozorovat, jaké ideály plavby v tom či tom období provázely.

⁶ Komenský, J. A.: Labyrint světa a ráj srdce

1. PROSTŘEDÍ – MÍSTO ŽIVOTA I SNU

1.1. Kraj a jeho kulturní tradice

„*Jiný kraj, jiný mrav.*“ Je známé, že každá krajinná oblast se vyznačuje svou kulturní specifikou. Konkrétní krajina má vliv na kulturní tradici, kterou lidé v jejích podmínkách vytvářejí a tím i na jejich mentalitu. A tak v zemi, která je sama o sobě svou daností specifická, existují dále různé nezanedbatelně odlišné tradice. Např. Rozdíly mezi Čechy a Moravany dané krajinnými skutečnostmi nebo odlišnost mentality lidí v hornických a zemědělských krajích, jež popisuje zajímavě Václav Cílek ve své knize *Krajiny vnitřní a vnější*. Každé místo přivádí lidi k jedinečným obyčejům a zvyklostem. Jde o problematiku, o které, jak V. Cílek přiznává, se „hodně píše, ale hrozně těžko se to dokazuje. Kdo se však rozhlíží kolem sebe, ten to prostě vidí.“⁷

Samozřejmě, že mě v tomto duchu zajímá také přemýšlet o krajině, která je mým domovem a jejíž kulturní specifika se podílí na mé povaze. Jak jsem již v úvodu prozradil, nežiji zde pouze já, ale žijí a žili i moji předkové. Svě jedinečné klima krajinné i lidské jednoznačně má. Lze si to uvědomit vždy, když jsem někde jinde. Anebo když jsem odjinud zase právě tady. Ty rozdíly jsou patrné i v „pouhém“ kontextu jižních Čech. Neznamena to však, že si není možné s někým, kdo je zcela odjinud, porozumět třeba i lépe – spřízněné zájmy a povaha konkrétních jednotlivců samozřejmě bez problémů tyto různorodosti překračují. Jde o to však, že domovský kraj se podle všeho podílí na způsobu motivace jedince – i když zde žije pestrá směs povah. Podle V. Cílka bylo v minulosti toto sepětí intenzivnější,⁸ protože většina lidí žila v přímém kontaktu s půdou.

Roztříštěnost, urychlenost a nepřehlednost, které jsou obecně příznačné pro současnou realitu a na druhé straně opodstatněné snahy obnovit náš smysl pro krajinnou kulturu, mě dnes vědomě (A daleko dříve zřejmě i podvědomě) vedou k zájmu o krajinné proměny v mém okolí. Tyto na Vltavotýnsku doznaly v posledním půlstoletí takřka fantastických dějů spjatých se stavbou jaderné elektrárny Temelín, přehrad, nových sídlišť ad. V této souvislosti je pro mne také předmětem zájmu místní historie. Domnívám se, že

⁷ Cílek, V.: *Krajiny vnitřní a vnější*, Dokořán, Praha 2010 str. 104

⁸ Tamtéž, str. 50

vědomí jinakosti někdejších dob může pomáhat dotvářet chybějící rozměry současnosti – i kdyby jen v „pouhé“ podobě myšlenky, slova nebo obrázku.

1.2. Dětství u řeky

Blízkost řeky a vztah k vodáctví mě brzy přiměly k zájmu o historii řeky a všemu, co k ní patřilo – mlýny, vorařství, šífařství... Bavilo mě si představovat tento zmizelý svět v hlubinách Orlické přehrady. Bylo pro mne velkou událostí, když jednou za čas došlo k takovému upuštění, že se vody přehrady vrátily do svého původního koryta. Pro nás, kamarády z Neznašova bylo velkou událostí vydat se tuto situaci prozkoumávat – vody odhalily např. bunkr z 2. světové války, zbytky potahové stezky, po níž byly dříve „koníčkovány“ lodě proti proudu (stezka vedla nepřetržitě z Budějovic až do Prahy) či zbytky dávného jezu. Byly to takové cesty do minulosti. Uběhlo několik týdnů a nad všemi „poklady“ se zase zavřely hladiny. A když jsme v těch místech jindy projížděli výletním parníkem a slyšeli povídat si rodiče např. o sumcích, kteří v hloubkách přehrad dorůstají nezvyklých délek, měli jsme vůbec o čem přemýšlet. A samozřejmě nás trochu mrzelo, že tady musíme mít kvůli přehradě „olej“, protože po řece se nejlépe pluje, když teče, zurčí, šplouchá.... Jízda v lodi po řece, která přirozeně teče, dá pocítit právě této radosti. A večer po zavření očí tento pocit znovu jasně vyvstává, spolu s pohledy dne. Tento zážitek mi také potvrdila řada přátel, kteří mají podobné zkušenosti.

Díky těmto okolnostem a oddílovým vodám měla řeka, resp. námět plavby své místo i v mém raném kreslení. Od volných kreseb a ztvárňování zážitků ze skutečných „vod“ přes zachycování okolí řeky po dokumentární způsobu Jana Čáky⁹, k různým kresleným fikcím týkajících se fantastických možností plaveb, podporovaných různými vědeckofantastickými díly – verneovkami, Cestou do pravěku, Plutonií ad.

Tím chci říct, že skutečná řeka ve mně spolu s příslušnými legendárními příběhy vzbuzovala také potřebu vymýšlet si, a zažívat různá dobrodružství třeba jen na papíře, když byla třeba zrovna zima a všední školní týden. Kreslil jsem zcela prosté komiksy, formálně

⁹ Čáka, J.: Zmizelá Vltava, Baroko & Fox, Praha 1996

podobné Čtyřlístku, jejichž děje míchaly, jak již bylo řečeno, různé literární a filmové vlivy spolu s všedními zážitky, a ve všech jsme vystupovali my, kamarádi z Neznašova. Těchto komiksů vznikaly spousty... (Obnášely cesty plachetnicemi do zámoří, ztroskotání, život robinsonů, čelení kanibalům i šťastný konec... Také si pamatuji jeden vesmírný děj. Dnes nevím, kde je většině z nich konec.)

1.3. Plavby mezi skutečností a mýtem

Jakkoliv jsem často putoval po Lužnici nebo Vltavě, v lodi na moři jsem se ocitl pouze několikrát. Byl to však zážitek, který je těžké popisovat. Protože s výhledem na obzor moře se tají dech. Představit si, že když se v časech, kdy věda v dnešním slova smyslu neexistovala, vydávali lidé na objevitelské plavby, vybaveni koncepty křesťanské víry a v neposlední řadě i sušeným masem a pivem, pak není těžké uvěřit všem zprávám o jejich fantastických vidinách. Vždyť i dnes, v éře veškerého vědeckého pokroku, objevitelství vesmíru neméně barvitě zaměstnává naše současné fantastické spekulace. Protože jako lidé máme přirozenou potřebu pohádky nebo mýtu. V těchto žánrech je možné dobře vypočítat archetypální postavy a situace. Neznámé v nás aktualizuje dávné naděje i obavy. Postaví nás znovu před nevědění. Před „Bylo – nebylo...“ Podle Z. Kalisty měl na rozvoj barokního myšlení a slohu důležitý vliv objev nedozírného Tichého oceánu. Podnítil návrat k citovosti a postavil člověka před otázkou absolutna. „Toho, co nic se nazývá.“¹⁰ Do té doby v obecném povědomí přetrvávaly různé mýty, že země má někde svůj konec.

Každý samozřejmě dosahujeme té míry poznání, na kterou v rámci své doby stačíme. Zejména v posledních dvou staletích byly na vzestupu objektivistické metody a rozvoj vědy, až na úkor přirozené subjektivity,¹¹ která ve svých potlačených podmínkách hledala východisko v romantismu, který postupně upadl v cynickou dekadenci¹². Toto rozpětí mezi nekritickou vírou ve vědeckou objektivitu, pokrok a dokonalost a rozpačitým vztahem k „chybující“ lidské přirozenosti je pro 19. století typické.

¹⁰ Kalista, Z.: Tvář Baroka, str. 42

¹¹ Jung, C. G.: Archetypy a nevědomí, str. 63

¹² Staněk, J.: Romantismus a dandismus, In: Estetika 1-2/2005, Brno, 2005

Subjektivita člověka koření v jeho nevědomé vnitřní skutečnosti, která jej přesahuje stejně tak, jako jej přesahuje svět vnější. Tady existuje podle C. G. Junga kontakt s kolektivním nevědomím i potenciály archetypu. Ve svém spise *Archetypy a nevědomí* C. G. Jung popisuje, že právě díky objektivistickým trendům v poznávání a uvažování jsme ztratili hodně z přirozeného vnitřního vnímání. A s ním cit, porozumění snu, jinými slovy také vnitřní sepětí s přírodou. Ale jakýkoliv pravý mýtus nemůže věda zpochybnit, protože vyjadřuje platné principiální vztahy ve skutečnosti, byť fantastickou obrazností, jejíž vztah je ke skutečnosti symbolický. Stejně tak nemohou lyrikovy zpěvy popřít zákony matematiky. Zpochybnit lze to, co neplatí. Co je bez vazeb k podstatě reality.

Zajímá mě tedy opodstatněné místo mýtu ve skutečnosti. A to v takové, která je blízká té mé. Jde o téma, které v rozličných transpozicích můžeme sledovat v celých lidských dějinách i dějinách umění – protože, jak známo, člověk jest tak, že je vůbec *nějak*.

2. PLAVBA A ŽIVOT U VODY JAKO NÁMĚT V DĚJINÁCH UMĚNÍ

Jako má plavba své místo v životě člověka, je také přirozeným námětem v celých dějinách umění. Tento celek představuje pestrou škálu přístupů na téma plavení. Od rybářství k válečným výpravám přes obchod, lodě církve či Monetovy malířské experimenty. Společným jmenovatelem je loď. Bývá hlavně prostředkem k dosažení záměru. A tak je svědkem mnoha oblastí lidského počínání. Všechny však spojuje okolnost vstupu na loď a plavba, která je houpavá a odevzdaná vodním a větrným živlům. Proto je také symbolickou paralelou snění, hnaného silami nevědomí¹³. (A člověk se může pro své bezpečí učit, jak plout svým směrem v různých směrech větrů, či stáhnout plachty při bouřce...)

Pro je okolnost plavby záměrem – v souvislosti s bezpečím i nástrahami návratů. Proto ve výběru z historie ikonografie se zaměřuji na dva okruhy – na námět lodě a plavby a na život poklidný a domácí, který se však života u vody týká. Jak jsem již psal, sleduji obecnou problematiku výjezdu a návratu.

Existuje řada významných autorů, jimž námět plaveb lodí posloužil k vynikajícím výsledkům. Jsou také ti, kteří se jím úspěšně zabývali celoživotně. Poprvé to byli zřejmě malíři tzv. *Marin* jako například Reinier Zeeman (1623 – 1664) či Justus de Verwer (1625 – 1689).¹⁴ *Marina* je svébytný žánr v oblasti barokního Holandského a vlámského malířství, který zobrazuje téma plaveb a plachetnic. Jsou velmi záživné pro dojem proudícího větru i vln. Patří sem i známý romantický malíř William Turner, který z námětů moře, počasí a plaveb učinil známá mistrovská díla. „Žádný malíř nebyl tak jako on ponořený do osamělého, nedefinovatelně zázračného snu.“¹⁵ V konkrétních námětech se dotýkal problematiky četných změn své doby. Výstižnou symbolikou se vyznačuje obraz *Neohrožený*, tažený ke svému poslednímu kotvišti.

¹³ Aeppli, E.: *Psychologie snu*, Sagittarius, Praha 1996, str. 134

¹⁴ Bartilla, S.: *Vlámské a Holandské malířství*

¹⁵ Pijojan, J.: *Dějiny umění* 8, str. 84

2.1. Mytologie starověku a středověku

Námět plavby lze nejprve stopovat především v rámci vyobrazení mýtů. V užitém umění Antického Řecka byl např. rozšířený námět Odysseus a Sirény. Vyskytoval se jak na mozaikách, tak v malbě na keramice. Ve středověku to byly víc pohádkové než skutečné plavby prvních objevitelů – máme o nich útržkovité a fantastické zprávy, ze kterých je velký problém rozlišit fakt od barvitě představy. Jde např. o podivuhodnou cestu Irského mnicha Brendana, který v proutěné lodi potažené kůží objevil Ameriku, přičemž cestou viděl obludy, draky, i ďábly.¹⁶Tyto zprávy našly svá barvitá vypoodobnění v dobových psaných i kreslených dokumentech.

Středověká náboženská ikonografie byla vůbec plná symbolických obrazů, které se vztahovaly k otázkám víry. Tady se loď stala také přímo symbolem církve - se stěžněm a ráhnem jako symbolem kříže. Loď církve se rozšířila jako ustálený ikonografický námět.

Setkáváme se s vyobrazeními, která mají s dnešním obsahem pojmu skutečnost jen málo společného. Ukazují, že ve své době byla plavba po moři, stejně jako jakákoliv jiná oblast lidské činnosti neodlučitelná od fantaskních představ – jak bychom řekli dnes.

Obr. 1 - Odysseus a sirény

Obr. 2: Ďábel vrhající lávu ohrožuje loď svatého bratra Brendana.

Obr. 2 - Ďábel vrhající lávu ohrožuje loď sv. Brendana

¹⁶ Kay, B.: Dobrodružné plavby

Obr. 3 - Lod' církve, 1508

Obr. 4 - Armmsheim, J. N. G.: Ptolemaiova mapa světa, 1482

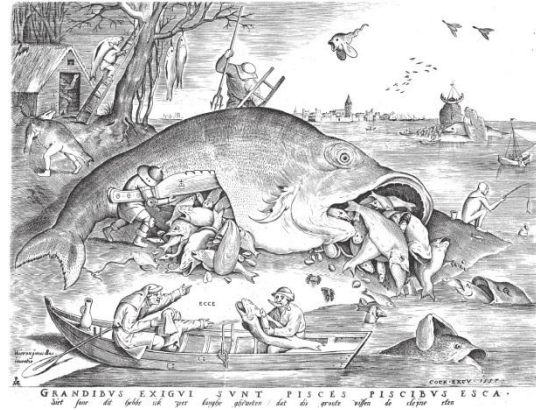
Obr. 1 – 4: Starověká a středověká zobrazení: Život lidí v těsném sepětí s mýty, skrze které pojímali okolní skutečnost.

2.2. Život u vody v novověkém malířství

Velkým malířem mýtu a venkova byl raně renesanční holandský malíř Pieter Brueghel. Jeho obraz Ikarův pád sem zařazují proto, že velmi dobře vypovídá nejen o tomto mýtu, ale i o prostředí, které je mé životní situaci v jižních Čechách podobné. A také obraz „Velké ryby požírají malé.“ Když si vybavím neúnavnou aktivitu rybářů při Vltavě i Lužnici, z nichž mnozí jsou pytláci a mají věčný strach z porybného, nemohu nevidět zábavnou souvislost. Nevím, kolik je pravdy na tom, že na dně Orlické přehrady mohou sumci růst doživotně a neomezeně – ale i fantastické odhady několika metrů patří k souvislosti k tomuto obrazu. Malíř Breughel tedy výborně vystihuje to, co naopak patří k životu usedlému – kterému nebezpečí dalek neohrozí - a je dokonalým protikladem jakéhokoliv heroického hrdinství.

Obr. 5 - Brueghel, P.: Ikarův pád, 1555

Obr. 6 - Brueghel, P.: Velké ryby požírají malé, 1556

V baroku, jak již bylo řečeno, se ustálil námět *Marin*, obrazů, které již nezobrazovaly předně podobenství nebo alegorie, ale prostě fascinující realitu plachetnic, moře a větru. Je známé, že Holanďané byli pyšné na své loďstvo, které jim dováželo takřikajíc pohádkové bohatství.

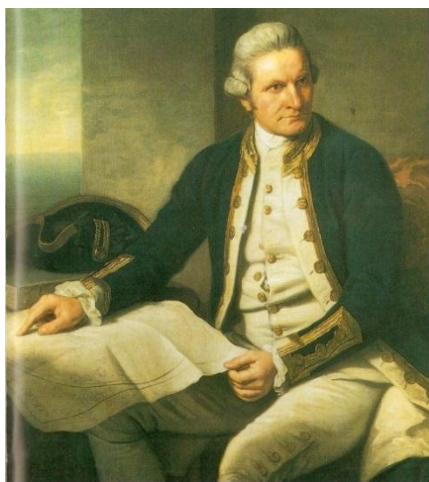
V 19 stol. po odeznění romantismu lze v realismu nebo akademismu jen ojediněle stopovat jednotlivá díla zabývající se tematikou plavby. Své nové místo nalézá ovšem např. v impresionismu, kdy se mladí umělci dobrodruzi, opustivší akademie, vydali hledat účinky světla přímo v plen přírody a života a neváhali si zřídit takovou vymoženost, jakou je plovoucí ateliér. I mnoho dalších těchto obrazů zobrazuje scény společenského i intimního života venku, často v blízkosti řeky.

Obr. 7 - Zeeman, R.: Marína, 1650 - 1660

Obr. 8 - Turner, W.: Mír – pohřeb na moři, 1842

Obr. 9 - Dance, N.: James Cook, 1776

Obr. 10 - Géricault, T.: Prám Médusy, 1819

Obr. 11 - Herbert, J. D.: Odysseus a sirény, 1909

Obr. 12 - Manet, E.: Monet ve svém plovoucím ateliéru, 1874

Obr. 9 – 12: Novověké malířství: Zobrazení všedních a nevšedních životních situací i mytologických námětů v souvislosti s životem u vody. Klasicismus, romantismus, realismus, akademismus, impresionismus....

2.3. Místo tématu plavby v moderním a postmoderním umění

Ideologie a nové směry 20. století zobrazovaly toto téma v rámci svých snah o nová působení. Naivistický styl lze sledovat u řady malířů i básníků. Od Rousseauových džunglí přes Chagallovy biblické výjevy k mytologickým plátnům J. Zrzavého – tady všude porůznu nalézáme různé loďky v krajinách snů.

Kolektivně směřujícímu socialismu a jeho avantgardě se hodilo upozornit na potřebnou jednotu a schopnost námořníků, což je patrné např. ve známém ruském filmu Křížník Potěmkin.

Pak je tu samozřejmě svět dětské knihy nebo dobrodružné literatury, která je plná realistických i poetických ilustrací k tématice mytologické i dobrodružné. Kreslířů a malířů bylo mnoho. V oblasti, o níž je řeč, byli mými favority především Zdeněk Burian, Gustav Krum nebo také Kamil Lhoták a jeho ilustrace k Tomu Sawyerovi a Huckleberrymu Finovi. Na práci Kamila Lhotáka je pozoruhodné jeho kloubení realismu s lehce naivní poetickou náladou.

Postmoderní období nepřináší jen povrchnost a komerci, ale také novou vlnu zájmu o tradiční ikonografii, symbol a mýtus. Ty jsou často libovolně míchány v nové, bizarní celky, které relativizují, zpochybňují a hrají si s náměty tradičního malířství. V tomto duchu lze objevit i téma loď a plavby. Kapela Vltava, jejíž vznik patří do tohoto období, si z vyčpělé romantiky námořního snění utahuje se vši podivností hned v několika písničkách.

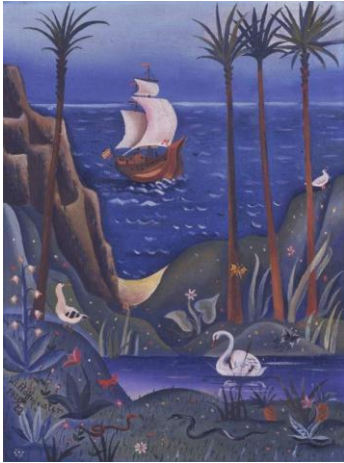
...Být s ní na malý lodičce/ Líbat její rety rudé/ Šeptat jak motýl kytičce/ Že její bude... To je evidentní reakce na naivní snění prvorepublikových trampů. Ale také ještě zvláštnější nápady k téže tématice: *...Na přídi řídí jelen/K zádi je otočen zády/Oči má ze skla a z želé/ To on tě tu bude bavit/ Víš, tato lodička/K cíli tě doveze/Když zavřeš očička/Tak jenom pojedeš...*¹⁷ (Kapitán pejsek) Humor, který čerpá z téhož zdroje je příznačný i pro jevištní a filmové realizace Divadla Sklep a který si utahuje ze všeho, co je myšleno vážně.

Ale i tato poetika ironie a zvláštnosti už je v současné době odvážných konceptuálních počínů převážně hudbou minulosti. Svět fiktivních příběhů má dnes své místo např. v bohaté knižní produkci nakladatelství Baobab, nebo v komiksové tvorbě, např. nedávno vzniklé skupiny Generace Nula.¹⁸ Charakterizují je citlivé postřehy převážně ze současného prostředí a často také velmi vydatná kresba a malba (Jiří Grus, Petr Včelka¹⁹, Lela Geislerová...)

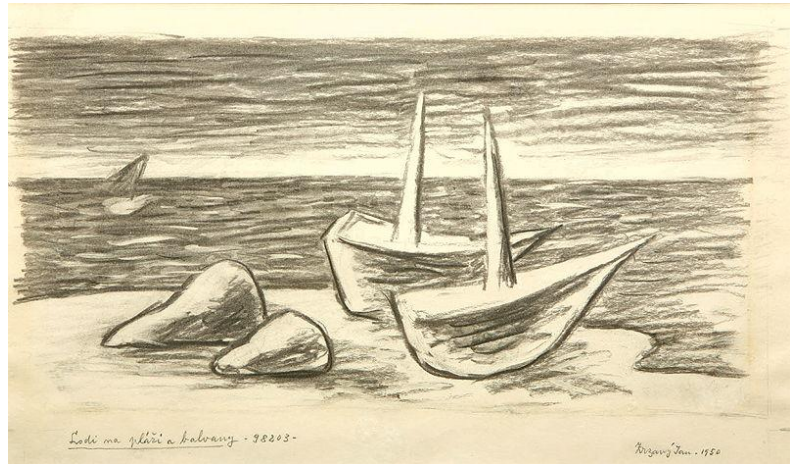
¹⁷ Z textů hudební skupiny Vltava

¹⁸ Prokůpek, T, Generace Nula, Plus, Praha 2010

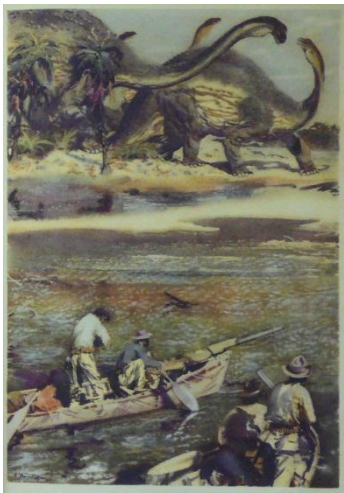
¹⁹ Kol., Kontraband, Mot komiks, Praha, 2005

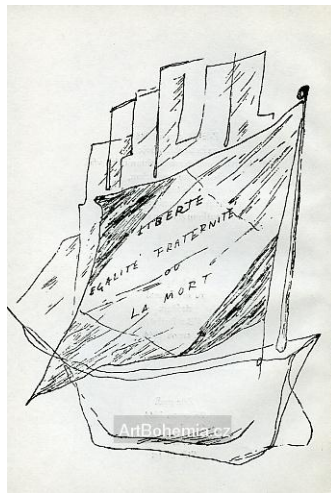
Obr. 13 – Hoffmeister, A:
Kolumbova loď, 1922

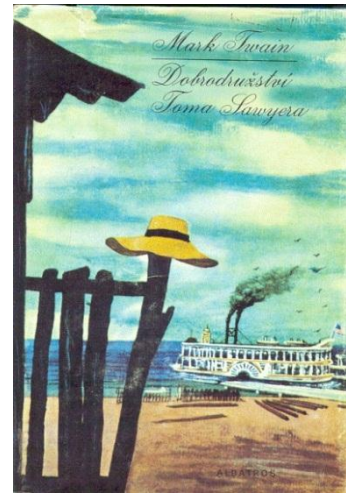
Obr. 14 - Zrzavý, J.: Lodi na pláži a balvany, 1950

Obr. 15 - Burian, Z.: Ilustrace
ke knize Plutonie, 1956

Obr. 16 - Šíma, J.: Liberté, 1947

Obr. 17 - Lhoták, K.: Ilustrace
ke knize dobrodružství Toma
Sawyera, 1970

Obr. 13 – 18: V moderním umění nachází tematika plavby své místo v poetických výjevech (Např. A. Hoffmeister, J. Zrzavý, J. Šíma) nebo ve fiktivních a fantastických příbězích (Např. ilustrace Z. Buriana nebo K. Lhotáka) Obr. Č. 18 představuje současný přístup umění ulice.

Obr. 18 – Anonym: Zvířata v lodi drží
dům se zeleným sluncem a oblohou
za sebou, 2010

3. PSYCHOLOGIE VĚDOMÍ A NEVĚDOMÍ

3.1. Freud, Jung a Fromm

Problematika vztahu snů a skutečnosti v historii zaměstnávala řadu myslitelů. Jejich výklady se lišili podle toho, v jaké době žili a jakou životní filosofii zastávali. Někteří umocňovali význam jejich vizionářské platnosti a vztahu ke skutečnosti, jiní tento význam naopak relativizovali. Různost obou přístupů vypovídá známé dějinné oscilaci mezi racionalitou a iracionalitou. Vědecky se však jimi zabývá až moderní psychologie.

Oživení zájmu o sny v moderní době je zásluhou psychoanalytika S. Freuda, který objevil nevědomí a jeho vliv na naše jednání. Označil výklad snů za „*via regia*“, za královskou cestu k poznání nevědomí a k poznání nejvíce motivující síly našeho patologického, ale i normálního chování.“²⁰ Od řady jeho závěrů však jeho další následovníci upustili. Byli jimi např. Carl Gustav Jung nebo Erich Fromm. Pochybovali třeba o Freudových výkladech o zlé přirozenosti dětství a seriózní dospělosti, která je možná jen díky sublimaci sexuálních a iracionálních přání. Podle nich by byly sny obecně jen ozvěnami „zlého“ dětství, jimiž si snící svou nynější, nevědomou asociativní obrazotvorností splňuje nesublímované, pudové sklony dětství. Podobně nahlíží Freud také na podstatu symbolického jazyka, již vidí podmíněnou především sexuálně.²¹

S těmito vývody Fromm polemizuje. Sny pojímá ve vztahu k naší aktuální skutečnosti, o níž hovoří symbolickým jazykem, bez Freudovské pudové podmíněnosti. Také symbol Fromm definuje prostě jako něco, co je mimo nás a zároveň symbolizuje něco v nás.²² Jako moment průniku světa vnějšího a vnitřního, s účinkem na naše chápání i emocionalitu. Zcela otevřeně tvrdí, že „... *Symbolický jazyk je cizí jazyk, kterému by se měl naučit každý. Jestliže mu porozumíme, vejdemo do styku s jedním z nejvýznamnějších zdrojů moudrosti, s mýty, což nám umožní kontakt s hlubšími vrstvami naší vlastní osobnosti.*“²³

²⁰ Aepli, E.: Psychologie snu, Sagittarius, Praha 1996

²¹ Fromm, str. 64

²² Tamtéž, str. 19

²³ Fromm, E.: Mýtus, sen, a rituál, str. 17

O souvislosti snů a mýtů Fromm píše: „*Mýty v každém případě, ať je podceňujeme, ignorujeme nebo respektujeme – patří do světa, který je zcela cizí našemu myšlení. Nicméně platí, že mnoho našich snů je svým stylem i obsahem podobno mýtům a my, kteří je za bdění považujeme za podivné a vzdálené, jsme ve spánku tvořit výtvořiny jim podobné.*“²⁴

Problematiku vztahu snu, pohádky a mýtu ke skutečnosti se zabýval také další významný psycholog – Freudův žák Carl Gustav Jung. Mezi hlavními náměty jeho výzkumů jsou archetypy a nevědomí. Tvrdí, že archetypy jsou přirozené formy v nevědomí, jejichž principy mají snahu se jedinečně naplňovat. Jsou součástí duše a v přímém protikladu k instinktu a pudu.²⁵ Dále je podle Junga pro moderního člověka přirozené oscilování mezi oběma polohami. Definuje celou řadu archetypů: Archetyp matky, dítěte, velkého mudrce ad. Pohádky a mýty jsou podle Junga příběhy, které líčí principy vztahů archetypů. O vztahu vědomí a nevědomí píše, že lze dosáhnout jejich asimilace, přičemž nelze *uniknout žádné z obtíží, které jsou nezbytnou součástí jeho povah...má však možnost nalézt duchovní místo, říši, která není z tohoto světa.*“

Je možné se domnívat, že vývody moderní psychologie měly vliv jak na bohatost současné pohádkové knižní produkce, tak na to, že zájem o kvalitní dětské prostředí je dnes obecně odpovědnější než třeba ještě před stoletím. Ani pohádky dnes většina lidí nepovažuje za pochybné dědictví historie

Potřebujeme neztrácet kontakt sami se sebou. To nehrozí, máme-li blízké přátele, práci, jíž jsme schopni vykonávat odpovědně a možnost návratů do míst, které můžeme považovat za svůj domov. Anebo alespoň, máme-li co číst. Jsou to z hlediska možností současnosti velmi prosté perspektivy. Ale pokud je dokážeme plně žít, vykonáváme vlastně možná něco, co je ve spojitosti s „dostupností“ čehokoliv světového, unikum. Protože přátelé, rodina i krajina jsou přece jen něco víc, než alternativa ve škále „vzrušujících“ prožitků.

U pohádky bych se rád ještě na závěr zastavil, protože k tomuto útvaru mám díky námětu své práce blízko. C. G. Jung i jeho následovníci interpretovali různé tradiční pohádky v odborných výkladech, i se zabývali fenoménem pohádky jako takovým. Podle Marie –

²⁴ Fromm, E.: Mýtus, sen a rituál, Aurora, Praha 1999, str. 20

²⁵ Jung, C. G.: Archetypy a nevědomí, Nakladatelství Tomáše Janečka, Brno 1998, str. 142

Louise Von Franz pohádky zobrazují archetypy v jejich nejjednodušší, nejhutnější a nejpřesnější podobě.²⁶ Dále vyjadřuje domněnku, že „...snahou všech pohádek je popsat jednu a tutéž psychickou skutečnost, která je však natolik obsáhlá a pro nás ve všech svých aspektech obtížně rozpoznatelná, že je zapotřebí stovek pohádek, aby ji bylo možné vědomí zprostředkovat. Tuto skutečnost nazývá Jung *Selbst* (V českém překladu *bytostné já*) - představuje zároveň psychický celek individua a paradoxně i regulující centrum celého kolektivního nevědomí. Každý jedinec a každý národ však prožívá tuto psychickou realitu po svém...“²⁷ Mýtus se podle téže autorky od pohádky liší v tom, že základní vzorce překrývá kulturním materiálem. Mezi oběma žánry však přesně vyhraněná hranice není.

3.2. Úvaha o ideálech a iluzích v životě člověka

To, že žijeme svůj život, ještě neznamená, že si skutečně patříme – ať už pro to, že se rodíme do plánů svých rodičů i společnosti (Kteří od nás obvykle očekávají to, co si sami představují nebo co by si přáli) či pro to, že i bez toho (Jestli je to vůbec možné) bychom se dostali do situací, které jsme si zcela nevysnili. Všechny tyto vnější děje se mohou ocitnout v rozporu s bytostnými přáními – a také se ocitají. Cítíme však, že i přes to je normální je vykonávat a tak je činíme. Patří sem také potřeba rozhodování v omezených podmínkách, které máme k dispozici. Pak volíme tzv. variantu menšího zla - troufáme si však tvrdit, že víme, co je menší zlo? Dokud bezpečně nepatříme sami sobě, nemůžeme znát ani pravdu v dějích svého okolí. A tak se může stát, že jsme jen ve vleku trendů a názorů, znaje jejich vnějšek a nikoliv podstatu. (Je to případ té plavby lodí, jejíž admirál se z nějakého důvodu nemůže nebo nechce vrátit do přístavu, nezapomněl-li na něj vůbec.)

S jistotou si patříme ve spánku, kdy pozbýváme svých vědomých a různě podmíněných snah i myšlenkových pochodů. Zdá-li se nám sen, je i ve své pomatenosti nejpravdivějším obrazem našeho vztahu k realitě.²⁸ A často může být tato pomatenost jen zdánlivá. Neznamená to však, že bychom během dne museli být otroky zaujatého a falešného vidění. Pokud se přihodí, že své denní přemýšlení a snění dokážeme vymanit

²⁶ Franz, M. L.: Psychologický výklad pohádek, Portál, Praha 1998, str. 15

²⁷ Tamtéž, str. 16

²⁸ Fromm, E.: Mýtus, sen a rituál, Aurora, Praha 1999

z existenciální podmíněnosti a upjatosti vědomí, můžeme shledat své myšlenky právě tak iracionálně uvolněné.²⁹ Díky tomu také dokáží básníci vetknout sdělení do svých podivuhodných forem, které, jsou-li dobré, dokáží promluvit o podstatě jevů.

Skutečnost nás do sebe vpouští vším, co podnikáme. A tím spoluutváříme její obraz. Ten je pravdivý natolik, nakolik se dotýkáme její podstaty. A vším, čím ji míváme, vytváříme pouhá zbytnělá zdání – která se ovšem mohou dočasně jevit až nepřírozeně naléhavě. Nedávná performance s názvem „Český sen“ – nalákání obyvatelstva na neexistující řetězec supermarketů dobře dokumentuje to, co mám na mysli. Jde o žalostný odkaz postmoderní doby na současnou podobu kultury.³⁰ Ta skýtá iluzi prožitku čehokoliv - a tím vlastně ničeho zároveň. Zdánlivá dostupnost všech možností - protože pro Evropskou civilizaci ztratilo skoro vše auru nedostupnosti a získalo samozřejmost tržní ceny.³¹ I toto je důvod, proč jsem si vybral právě toto téma. O ztraceném smyslu pro posvátné hovoří shodně mnoho osobností současné filosofie, psychologie či kultury. Rád bych dodal, není těžké rozumět proč.

„Iluze místo ideálů“³² je název článku soudního psychiatra Maxe Kašparů, který mě před časem v souvislosti s přípravou této práce přiměl k přemýšlení o této problematice. Je velmi výstižný. Autor se táže sám sebe, proč mu plní ordinace zástupy mladých, vysokoškolsky vzdělaných lidí, kterým nechybí peněz, ani libovolných, i libido uspokojujících možností vyžití. Odpovídá si, že příčinou může být obecná ztráta morálních hodnot a noblesy a následování trendů.

Je to situace, ve které žiji také. Je pochopitelné, proč následování ideálů není pro mou generaci populární. Ještě historie uplynulého století dala najevo, jak komické (ale také nebezpečné) může být bezmyšlenkovité následování ideálů proklamovaných navíc zjištěnými ideologiemi. Následovat ideály je bezpečné pouze tehdy, dokážeme-li si zároveň od nich uchovat kritický odstup a přesto jim věřit. Čím se liší ideály od iluzí? Snad tím, že je člověk přijímá plně a odpovědně jako určitý životní program. Ať už jako dogmatik, nebo volnomyšlenkář (Jestliže je ten přijme) Je to jev, který je dnes na rozdíl od půlstoleté historie poněkud řidší. V tomto kontextu se poněkud úpadkově může jevit současný stav mnoha lidí – vnější sebe obraz pohody a úspěchu podle norem očekávání versus vnitřní, zakrývaný

²⁹ Fromm: Mýtus, sen a rituál, Aurora, Praha 1999

³⁰ Gabliková, S.: Selhala moderna?, Votobia, Praha 1995

³¹ Tamtéž, str. 125

³² Kašparů, M.: Iluze místo ideálů, In:Lidové noviny, 2012

nihilismus či nejistota. (V jistém smyslu to však může být o něco lepší, než kdyby pro pomateně pochopené ideály byli na každém kroku připraveni škodit přímo svým bližním.)

Navzdory možnostem libovolné tvorby své image a reality protkané mediální manipulací však samozřejmě zůstává ta skutečnost, že nějací jsme také doopravdy – nikoli pouhými obrazy sebe sama. To je důležité vědět pro udržení své otevřenosti a schopnosti nadhledu. A především proto, abychom nepřijali svůj falešný sebe obraz dřív, než si svými vědomě volenými činy vytvoříme vlastní. Je všeobecně známé, že naše kultura, jejímž cílovým spotřebitelem je teenager, je v této věci nebezpečná. A pozitivně může v této problematice prospět nepovrchní zájem o řeč snů, pohádek a mýtů.

4. VLASTNÍ VÝTVARNÁ PRÁCE

Bližší zkušenosti s okolním světem mívám sklon si sám pro sebe přetvářet v jakési mytologické struktury. Buď se mi přímo vybavují tradiční příběhy, ke kterým se mé zážitky váží, anebo si danou situaci začleňuji v další souvislosti, o nichž se domnívám, že mají určitý poetický smysl. Výsledkem bývá jakýsi sled symbolických obrazů, kterému když přisuzuji platnost, tak si jej zapíšu nebo zakreslím. Nebo obojí dohromady.

O mnohých těchto vývodech také pochybuji - protože někdy s odstupem času pozoruji jejich nedostatečnou platnost nebo neúplnost. Ale některé si pro mě určitý význam uchovávají a potěší mne, když je takové shledají i druzí. To je, dá se říci, základem mé práce.

Vztahy svých snů ke skutečnosti se zaobírat potřebujeme – abychom se mohli učit, kdo jsme. Kontakt s pohádkou nebo mýtem je k tomuto účelu vhodný a pro děti důležitý. Prostředí virtuálních PC her není nejvhodnější, i když se k tomuto účelu snadno nabízí – může zužovat vnímavost pro přirozený život – často jsou zaměřené na kvantitativní hromadění, nebo odstraňování. Pohádka v kvalitní formě (Literární, výtvarné, filmové) naopak dokáže vést k hlubšímu porozumění skutečnosti.

Praktická část této práce si klade za cíl představit podobu mých mýtů v souvislosti s realitou, o níž vypovídají.

4. 1. Průzkum řeky

O podobě Vltavy před existencí přehrad jsem se zmínil v úvodu této práce. Ten stav si bohužel nepamatuji, ale mám o něm představu díky fotografiím, filmovým záznamům či vzpomínkám pamětníků. K jejich výčtu patří to, že soutok Vltavy a Lužnice, býval za někdejšího stavu dvoubarevný. Protože vody Lužnice jsou kvůli krajinným podmínkám jejího toku zelené, zatímco Vltavské vody ocelově tmavé. Vltava, která soutok opustila, byla několik desítek metrů *dvoubarevná*, než se vody spojily. Je v tom cosi silného, co s sebou nese množství souvislostí týkajících se osudových spojení. Podobně jako prostý fakt, že druhý břeh

řeky je cizí, protější veličina. A jeho dosáhnutí klade člověku podmínky a omezení. V tomto kontextu je možné rozumět mému následujícímu rýmování.

Voda a pevnina asociují nevědomí a vědomí.³³ V téže souvislosti je to ale i vztah přirozeně rostlého lesa a pláně jako kulturně vzniklého prostoru. Tyto myšlenky volně vyjadřuji ve svém veršování nebo v kresbách. Předchozí rýmovaná spekulace se zabývá problematikou přechodů mezi vědomím a nevědomím – oba stavy mají svůj význam – je užitečné žít tak, aby byl možný přirozený přechod z jednoho do druhého. Je to otázka citlivosti konstruktů vědomí vůči jevům nevědomí. Podobně jako otázka lidské civilizace v přírodních zeměpisných podmínkách. Znamky toho můžeme pozorovat všude, kde žijeme nebo kam se dostaneme.

Proto je dále mým záměrem představit reálnou podobu řeky v místech, ve kterých žiji. K této tématice jsem měl vztah již dříve – proto se zde objeví mé vlastní archivní dokumenty včetně pohlednic z různých dob – na jedné pohlednici z přelomu 19. A 20. Stol. je prognóza budoucnosti Týna nad Vltavou - S přístavem a parníky. Tato někdejší verneovská fikce je dnes spíše bohužel než bohudík splněná.

Toto by představovala další řada kreseb. Tady by se objevily záznamy, které by představovaly jak konkrétní místa u řeky, tak vzpomínky, které k její historii i současnosti patří. V dalších akvarelových záznamech může být pro informaci zrekonstruováno barevné splynutí původních barev Vltavy a Lužnice. Doplnit by je mohly fotografie a pohlednice.

4.2. Plavby skutečné a fiktivní

Díky tomu, že se sám od malička plavím po českých řekách, zajímám se také o historii námořních plaveb. Je to oblast faktů, mýtů a legend, kterou v lidském kulturním dědictví vyjadřovaly jak vrcholná díla literatury nebo malířství, tak obskurní lidové popěvky a historky. Možná, že díky situaci mého vyrůstání v „přístavním“ Vltavotýnsku pociťuji k této kulturní tradici blízký vztah. I na toto téma bych rád představil několik kreseb.

³³ Jung, C. G.: Archetypy a nevědomí, Nakladatelství Tomáše Janečka, Brno 1998, str. 142

První část kreseb by představovala přímo vzpomínky na mé vlastní říční putování – jak archivní, tak současné – a druhá představy o světě objevitelských plaveb historie. Výsledný kontrast je další výpovědí k titulnímu tématu. V této souvislosti hraje zajímavou úlohu kytara. I pro to, že španělská kytara, na níž také hraji, má dodnes svou tvarovou podobu, jakou měla již v éře, kdy se po mořích plavily plachetnice. Písně o dobrodružných příbězích, o kterých může kytara vyprávět, protože si je jako rod pamatuje – stejně jako si má konkrétní kytara pamatuje jednotlivá vodní putování.

Další část kreseb se týká látky námořnictví historického a mytického. Reaguje na tradiční náměty ikonografie této oblasti nebo na okamžiky vyprávění z oblíbené literatury, která mají pro mne osobní význam – je to např. průplav Odysseovy lodi okolo ostrovu sirén z Homérovy Odyssei. Své místo tu mají také plavby námořníka Sindibáda – jejichž rámec mimochodem má něco společného s rámcem této práce – Sindibáda opakovaně vábí touha po plavbách, z nichž po každé jen tak tak vyvázne a vrací se k radovánkám domácího života. Po sedmé, nejstrastiplnější, plaveb nadobro nechá.

Další námětovou oblastí je pro mne otázka objevitelství, obchodu a pirátství. Jejich problematika se rýsovala již v časech zámořských objevů, ne-li daleko dříve a v dnešním světě je stále aktuální, i když konkrétně všechny pevniny jsou již objevené.

Přestože se v oněch časech piráti poctivě přiznávali k černé vlajce se zkříženými hnáty a lebkou, zatímco objevitelé a kolonizátoři barvami své země, nebylo vždy tak černobílé, kdo se nakonec zachoval nejvíc pirátsky. Proč si nepřipomenout časy, kdy daňové úniky vyžadovaly znalost mořeplavby? Dnešní pirátství je díky podmínkám současnosti jinde. Neodehrává se většinou pod černou vlajkou, nýbrž pod hlavičkou seriózních firem. Další úvahy doprovází otázku, co je to poklad. Množství zlata, nebo duchovní poznání? Je zřejmé, že obojí. Jenže zkouška takříkajíc pohádkového bohatství je šálivá a málokdo v ní obstojí. A tak často ten, kdo vládne majetkem, nemůže zároveň dost dobře rozhodovat o duchovních otázkách.

4.3. Zkoumání symboliky

Zkoumání významových a symbolických aspektů nejrůznějších jevů, které pozoruji, je přirozenou potřebou mého přemýšlení i výtvarné práce. Hledáním principů v mnohovýznamových jevech svého okolí nalézám odpověď na své základní a přirozené otázky, které přežívají ve sféře mého nevědomí a aktivují je jen určité zásadní životní situace. Možnost kontakt s bytostnými obsahy svého nevědomí C. G. Jung spatřuje jako možné v rámci aktivní imaginace.³⁴

Myslím si, že z hlediska titulního námětu této práce je vhodné některá má tato pozorování představit – Proto, že vše, co se plavení i putování týká, je symbolicky velmi zjevné. Jak již bylo řečeno, sleduji souvislost plavby a pohybu v životě. Jsou to cesty, kdy člověk také nemůže s jistotou vědět, co bude „za zatáčkou“ nebo za obzorem. O všem se však rozhoduje před plavbou – s jakými vědomými i nevědomými pohnutkami do ní vyrazíme. A podobnou paralelu však můžeme nalézt i v samotné kresbě – i při kreslení je potřeba začít určitou úvahou nebo rozpoložením, znát jeho zákony, při práci dobře vnímat a zakončit ji v dobrém celku. (Ve zdraví ji přežít!)

Loď je médiem plavby. Tužka nebo pero kresby. Kytara hudby... Toto téma představuje další řada záznamů. K plavbě samozřejmě nepatří umělecké nároky, ale dobré pozorování a smysl pro orientaci ano – a i toto jsou potřebné dovednosti k výtvarné tvorbě.

Ale pak jsou tu i další, které si týkají symboliky vědomí a nevědomí nebo různých principů, které hrají v mém životě důležitou roli. Mým záměrem je prezentovat tyto kresebné postřehy ve vhodných souvislostech se zamýšlenou instalací.

... Kdo má strach v podpalubí / O plachtu prasklou / Jakživ se nedoplaví / Za snem a láskou / Ten nikdy nežil jenom spal / Ten ať je mrtvý klidně dál... (J. Kainar, Kuře v hodinkách)

³⁴ Kastová, V.: Imaginace jako prostor setkání s nevědomím, Portál, Praha 2010

O řece mezi skutečností a snem

Jiří Lukš

Zdá se, že má smysl hledat v obou směrech dost

Možné cesty z břehu snu k břehu skutečnost

Proč si tolik lidí vede svou slepě jen:

„Pouze skutečnost!“ ... „Ne, pouze sen...“

Vždyť po každé noci zas přichází den

Kdo si cenní bludu v něm chce být utvrzen

Však nalož na loď, co pokládáš za jmění

A uvidíš, v co se na druhém břehu promění

Já vím, těžko se hledá to co je ryzí

Ale to zůstává neměnné a nemizí.

Kdo myslel, že je bohatý, shledá se být chudý

Kdo byl příliš pyšný, nyní se ptá kudy

No a mnohem více vidět je tam dění

Co že je ta řeka v téhle zvláštní zemi?

Prý něco jako láska že je ten tok dravý

Uklidní. Osvěží – Ale také stráví

Vidět lze tam nuzné i špičkové plavce

Často jen při svém břehu – dál už se jim nechce

Tou řekou zvolna veslují i bezpečné prámy

V nich pozorují okolí páni s nimi dámy

Čas od času tenhle tok protínají mosty

Spojující dva břehy svým chodcům do radosti

Viděl jsem i takové, které jich byly prosty

Tím pili zatím na břehu se sousedy a hosty

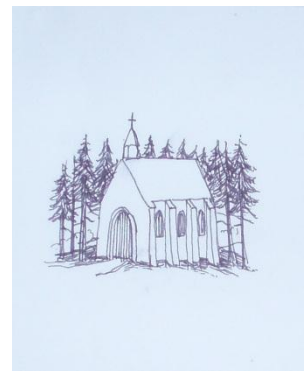
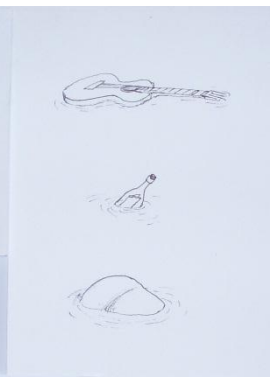
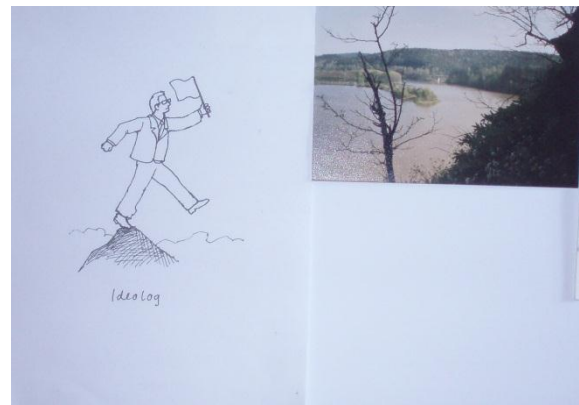
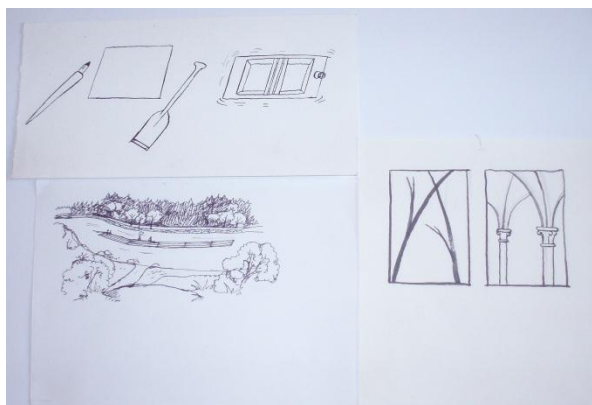
4.4. Návraty domů

Smyslem veškeré plavení i poznávání je samozřejmě poučenější, resp. bohatší návrat domů i k sobě sama. K nalezení významu všedního života a svého řemesla. „*Do své čtvrti a do svého domu...*“³⁵ jak praví námořník Sindibád.

V mém případě také do svého pokoje s výhledem na stromy v zahradě a protějščí louku. Domov je to prostředí, ve kterém je zkrátka možné vracet se k sobě sama – a takový prostor je důležité mít. To může být leckde, ale všechna místa k tomu vhodná nejsou. Proto je dobré starat již o první metu pojmu domov – mít domov v sobě sama. K tomu je potřebné vědět, jaký životní styl je pro mne nejdůležitější, jaké podmínky a jaký rytmus je pro něj vhodný. Chybí-li nám otázky na tyto odpovědi, hledáme je přirozeně tam, kde to nejlépe známe. Tak jsem učinil i já. Možná, že celý život je možné se učit z toho prostředí, ze kterého pocházíme. Mezi svými návraty a odjezdy.

Sem patří řada volných kreseb a maleb, které vznikly z mé potřeby identifikace s mým primárním přírodně – kulturním prostředím.

³⁵ Úžasné plavby námořníka Sindibáda

Obr. 18 - 22: Dokumentace instalace

Obr 18 - 22: Dokumentace instalace: Všechny představené okruhy mých kreseb a fotografií se setkají v jediné, rozměrné nástěnné instalaci. Její volně vzniklý celek nabízí divákovi libovolné vplouvání do jejích různých částí a zastavování u vybraných motivů nebo případné nalézání jejich těsnějších či volnějších souvislostí.

5. KONCEPCE PRO VÝUKU VÝTVARNÉ VÝCHOVY

5.1. Úvod do situace

Diskuse na téma, jestli, jak a kde žáci pluli na lodi – na rybníku, na řece nebo na moři. To mohou být rozdílné zkušenosti, ale všechny spojuje fakt plavby. Proč lidé v minulosti lodě vynalezli? Potřeba překonání vodních ploch, rybolov, obchod... Ale i samotná touha po poznání, kterou podněcuje otázka nedosažitelnosti. Vodní plochy jsou malé, větší, velké... až nedozírné a nepředstavitelné. Nevěděli, kde končí svět.³⁶ (To dnes sice víme, ale podobným napětím nás plní zprávy o okolní vesmírné skutečnosti.) Kromě potřeby obživy a zisku je také zajímavé, jaké je jejich místo ve vztahu ke všemu nedozírnému. Byli daleko více vystaveni podmínkám přírodních dějů, na nichž závisely jejich životy, než my dnes. To je vedlo k pokornému postoji k nevysvětlitelnému, které si v předvědecké době antropomorfizovali v tajemné a záhadné bytosti a vysvětlovali v podivuhodných příbězích.

Četba Starých Řeckých bájí a pověstí, starověkých eposů či Pohádek tisíce a jedné noci o myšlení těchto dob vypovídají. Znalost těchto příběhů je užitečná dodnes, i když se doba v mnohém posunula. Protože ve svých bohatých dějích vypovídají především o našich problémech a povahách pravdivě - a pravda není vždy zjevná. Tehdy jako dnes.

5.2. Mapa

Tvorba společné libovolné mapy. Žáci se mohou libovolně rozdělit do skupin či pracovat samostatně. Na základě základních kartografických principů, vznikne originální mapa. Tato tvorba jde vstříc základním výtvarným problémům:

a) Míchání barev – soutoky řek. Každá řeka má svou specifickou barvu. (Kolik řek na světě nese jméno nějaké barvy?)

³⁶ Kay, B.: Dobrodružné plavby, Albatros, Praha 2004, str. 15

b) Otázka pevninských i vodních výšek a hloubek v souvislosti s psychologickým působením barev. Barevná fenomenologie, teplé barvy a studené barvy. Tvorbu doprovází ukázky map současných i historických.

c) Dalším úkolem je zvolit na mapě vhodné místo k vlastnímu zázemí a toto zázemí po svém pojednat. To představuje potřebu vytvořit svůj osobní znak: Jaká informace je o vás nejuvýstižnější? Co je pro vás důležité? Základem může být monogram - výstižná hra s iniciálami svého jména v souvislosti se zvoleným motivem. Doprovodné ukázky.

(+ Společné zázemí – jestliže jsou žáci sdruženi ve skupinách, dalším úkolem je definovat, čím se vyznačuje jejich seskupení a ztvárnit i to.

Po zpracování těchto úkolů je na řadě otázka jejich zakreslení v mapě.

5.3. Fiktivní plavby

a) Návrh a realizace lodi. Vyjít je možné ze základní charakteristiky lodí a ideální je vytvořit plavidlo vlastní. Plavidlo by mělo rovněž něco vézt – něco, co vypovídá o žákově představě pojmu cennost. Podle toho, co to bude, se bude přistupovat k výtvarné podobě plavidla. Kresba nebo 3D model.

b) Ztvárnění toho, co loď poveze. Podle zájmu může být stejně jako v případě lodi vše jen v kresbě, nebo v podobě objektu. To, co loď poveze, mohou být oblíbené předměty, které něco symbolizují, zastupují, nebo jsou prostě přímo samy o sobě. Problematika významů ikonu, indexu a symbolu může být při té příležitosti probrána.

- Souvislost: Jaké informace o lidstvu byly vyslány před nějakým časem do vesmíru ke své dlouhé cestě?

- Motivační zprávy o jevech řeky – Co kdyby nás plavba řekou dostala do oblastí, ve kterých to, co nemá skutečnou hodnotu, se promění nebo zmizí? Otázka zní: Co je pro vás skutečně cenné? Co je poklad? – Jaké předměty, vlastnosti nebo myšlenky?... Vaše loď poveze to, co vaši představu představuje či zastupuje.

5.4. Výtvarné vyprávění

Všechny povinnosti, zájmy, koníčky a náš vztah k nim jsou příležitostí k objevům a poznáním při vlastní cestě životem. („Plavbě.“) Dalšími zadáními jsou tyto individuální úkoly:

a) Zajímavý zážitek: Co se vám přihodilo zajímavého, ať už ve škole nebo ve volném čase, co byste chtěli vyprávět druhým? Nebo to byl zajímavý sen? Vybranou situaci zkuste nakreslit jednoduše v jediném obrázku nebo rozvrhnout v obrázkovém vyprávění.

b) Oblíbená pohádka: Výběr oblíbené tradiční pohádky. Ztvárnění oblíbeného motivu z pohádky – pro mladší děti (1. stupeň) V případě nerozhodnosti bude vybrána učitelem.

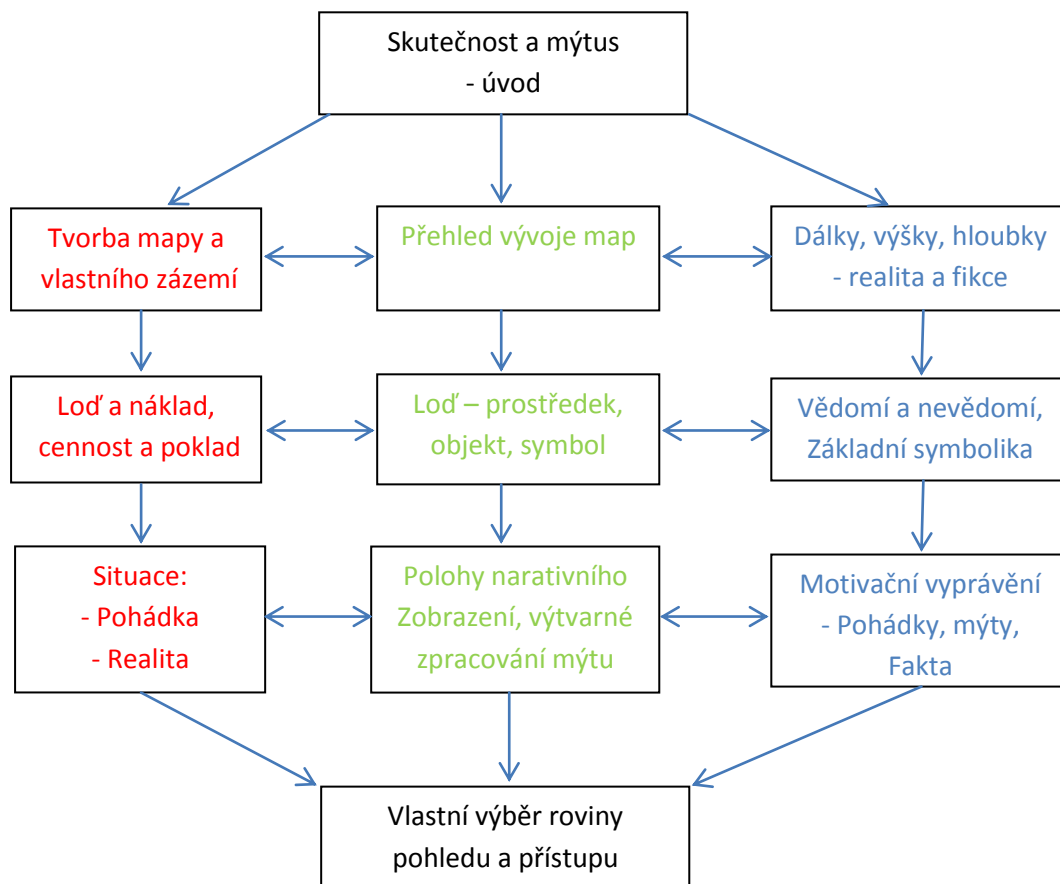
c) Objevitelství, obchod a pirátství: Motivační příběh o poctivosti a nepoctivosti a jejich podobách v čase plachetnic. Ztvárnění námětu v obrázku nebo obrázkové sérii. – Pro starší děti (2. stupeň)

5.5. Oblíbené místo.

Posledním úkolem je kresba a malba zvoleného konkrétního přírodního místa, prostředí. Důležité je vybrat jej na základě určitého vztahu a pokusit se tento vztah definovat. Proč se mi toto místo líbí? Jakými vlastnostmi mě přitahuje? Může to být domácí výhled z okna stejně jako kterékoliv jiné místo.

Tento úkol vybírám na základě názoru, že smyslem každé pouti je návrat k sobě domů, jehož význam lze po návratu z cest lépe pochopit - ať už je tím myšlen jakýkoliv domov. A jeho obraz nebo vzpomínku na něj je užitečné nosit s sebou při všech cestách.

Výběr místa k ztvárnění by měl motivovat pocit přirozenosti – nemusí jít bezpodmínečně o jeho těsnou souvislost s místem bydliště – prostě o oblíbenou krajinou dispozici, ať městskou nebo přírodní. Její ztvárnění pak vyjádřením svého vztahu k ní. Nemusí být ani realisticky či impresionisticky propracované, ale vystižené – na základě toho, jaký význam pro kreslíře má.

■ **Praktická zadání**

■ **Ukázky z dějin výtvarné kultury**

■ **Motivační vyprávění**

Obr. 24.: Myšlenková mapa představuje ve třech sloupcích vazby tří složek výuky: 1) Praktická zadání, 2) Ukázky výtvarných přístupů v dějinách umění, 3) Základní teoretické a psychologické souvislosti.

ZÁVĚR

Téma skutečnosti a snu odhaluje otázku vědomého a nevědomého vztahu subjektu k jevům svého okolí. Naše situace v životě je založená na vztazích – na povaze vztahu k okolí závisí podoba situace. Příklad říká, že nelze dvakrát vstoupit do stejné řeky - a tím pádem i my musíme neustále znovunaleznat a aktualizovat své bytostné vztahy ke svému okolí. Nalézání svého místa v něm je cesta, která se vývojem života stále přesněji konkretizuje. K tomu účelu je dobré učit se rozumět vnitřním strukturám skutečnosti, které nám v podobě snu odhalují svou podstatu.

Spolupráce vědomí a nevědomí je základem pro citlivý pohyb životem. Je to cosi, čemu tradiční didaktické systémy nevyučují. Protože vnímání těchto dvou životních poloh učí člověka porozumění podstatě dějů, bylo vždy blízké výtvarné kultuře, neboť jejím důležitým aspektem je zobrazovat svět ve prospěch skutečné pravdy. Proto mi připadá smysluplné zabývat se těmi koncepcemi a výzkumy, jejichž záměrem je uvádět v soulad dění vnitřní s děním vnějším.

Svou důležitou úlohu v této problematice mají pohádky a mýty. Dokázat rozumět jejich jazyku pomáhá člověku rozlišit otázky týkající se podstatného a nepodstatného v jeho skutečnosti. Tento jazyk je jazyk symbolický. Výukovým záměrem mé práce je přivést děti k porozumění této souvztažnosti – cestou vlastního pozorování a přirozené imaginace, které by je měly učit nepředpojatosti ve svém soudu a představě. Protože výuková koncepce počítá s účastí dětí základních škol, je vstup do hledání a průzkumu vlastních oblastí motivován tvorbou map a lodí v souvislosti s vysvětlením problematiky symbolu a vztahů vnějšího a vnitřního. Z výtvarného hlediska není možné ordinovat, jakým stylem kreslit – jde spíše o seznámení se základními výtvarně – narativními polohami a jejich poučením v souvislosti s přirozeným temperamentem kreslířů.

Tato pedagogická koncepce by měla být též prospěšná otázce přirozeného tvůrčího otevření. To skýtá podhoubí ke svobodné práci i spolupráci. V opačném případě můžeme zůstat v zajetí vlastních zbytečných bloků falešných mýtů o skutečnosti. Jde o harmonické

hledání vlastního stanoviska v proměnlivosti vnějších podnětů. Smysl pro tyto vztahy potřebuje citlivě zrát. Dobré školní prostředí tomu může být ku prospěchu.

Tím vším se zabývám také sám – kresba je v mé práci prostředkem přemýšlení nad jevy a odhalováním různých souvislostí, kterými jsem zrovna zaujatý. Jsou to různé více i méně související motivy, jejichž záměrem je objasňovat jevy, které se mě dotýkají.

Chtěl-li jsem si co možná nejlépe definovat to, co je má skutečnost, shledal jsem jako nejužitečnější začít vzpomínkami na dětství ve svém rodném místě. Mnohé někdejší události a zájmy mají pro mne svůj význam dodnes – je to vztah k přírodě, putování, plavení, i kreslení a určité romantizující poetice, která z této atmosféry vychází.

Romantismus a lyrismus jsou mi svou podstatou blízké. Proto se zejména v ukázkách vyobrazení z moderního umění orientuji na poeticky laděné kresby, malby a ilustrace J. Šímy, J. Zrzavého, Kamila Lhotáka ad. Mým ideálem je své motivy zachycovat ve výstižné, přirozeně redukované formě a určité kresebné náladě (I když na druhé straně mě možná ještě více uchvacuje podrobnější způsob práce Pietra Brueghela, podle mého názoru neméně poetický.) Dětem tuto polohu při výuce upřednostňovat nehodlám, i když je pro mne výchozí.

SEZNAM LITERATURY:

- Aeppli, E.: Psychologie snu, Sagittarius, Praha 1996
- Bláha, J. - Šamšula, P.: Průvodce výtvarným uměním III, Práce, Praha 1996
- Becker, U.: Slovník symbolů, Portál, Praha 1977
- Cílek, V.: Krajiny vnitřní a vnější, Dokořán, Praha 2010
- Čáka, J.: Zmizelá Vltava, Baroko & Fox, Praha 1996
- Franz, M. L.: Psychologický výklad pohádek, Portál, Praha 1998
- Freud, S.: O člověku a kultuře, Odeon, Praha, 1990
- Fromm, E.: Mýtus, sen a rituál, Aurora, Praha 1999
- Gabliková, S.: Selhala moderna?, Votobia, Praha 1995
- Gombrich, E. H.: Příběh umění, Argo, Praha 2006
- Gombrich, E. H.: Umění a iluze, Odeon, Praha 1985
- Huizinga, J.: Homo ludens, Mladá fronta, Praha 1997
- Jung, C. G.: Archetypy a nevědomí, Nakladatelství Tomáše Janečka, Brno 1998
- Kastová, V.: Imaginace jako prostor setkání s nevědomím, Portál, Praha 2010
- Kašparů, M.: Iluze místo ideálů, In: Lidové noviny, 2012
- Kalista, Z.: Tvář baroka, Garamond, Praha 2005
- Klee, P.: Pedagogický náčrtník, Triáda, Praha, 1999
- Kay, B.: Dobrodružné plavby, Albatros, Praha 2004
- Staněk, J.: Romantismus a dandismus, In: Estetika 1-2/2005, Brno, 2005
- Šamšula, P.: Adamec, J.: Průvodce výtvarným uměním I, Práce, Praha 1994
- Šamšula, P.: Adamec, J.: Průvodce výtvarným uměním II, Práce, Praha 1995
- Šamšula, P.: Hirschová, J.: Průvodce výtvarným uměním IV, Práce, Praha, 1994
- Uždil, J.: Čáry, klikyháky, paňáci a auta, Portál, Praha 2002

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH:

Obr. 1 - Odysseus a sirény

- http://traumwerk.stanford.edu/philolog/2009/10/homers_odyssey_in_art_sirens_f.html

Obr. 2 - Ďábel vrhající lávu ohrožuje loď sv. Brendana

- Kay, B.: Dobrodružné plavby, Albatros, Praha 2004

Obr. 3 - Loď církve, 1508

- [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Das_Schiff_der_Kirche_\(1508\).png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Das_Schiff_der_Kirche_(1508).png)

Obr. 4: Ptolemaiova mapa světa, 1482

- http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:1482_Cosmographia_Germanus.JPG

Obr. 5 - Brueghel, P.: Ikarův pád, 1555

- <http://www.abcgallery.com/B/bruegel/bruegel.html>

Obr. 6 - Brueghel, P.: Velké ryby požírají malé, 1566

- <http://www.abcgallery.com/B/bruegel/bruegel.html>

Obr. 7: Zeeman, R.: Plavba v zálivu, 1660

<http://elarmador.wordpress.com/tag/reinier-zeeman/>

Obr. 8 - Turner, W.: Pohřeb na moři, 1842

- <http://www.abcgallery.com/T/turner/turner.html>

Obr. 9 - Dance, N.: James Cook, 1776

- Kay, B.: Dobrodružné plavby, Albatros, Praha 2004, scan

Obr. 10 - Géricault, T.: Prám médusy, 1819

- <http://www.abcgallery.com/D/david/gericault4.html>

Obr. 11 - Herbert, J. D.: Odysseus a sirény, 1909

- <http://anya.blog.cz/0804/sireny-prisery>

Obr. 12 - Manet, E.: Monet při práci v plovoucím ateliéru, 1874

- <http://www.abcgallery.com/M/manet/manet-2.html>

Obr. 13 - Hoffmeister, A.: Kolumbova loď, 1922

- <http://www.olmuart.cz/MMU/NOVINKY/tiskovy-servis/TZ-antimoderniste/?di=4816>

Obr. 14 - Zrzavý, J.: Lodi na pláži a balvany, 1950

- <http://sypka.cz/aukce-sa17/a17/d8420/>

Obr. 15 - Burian, Z.: Plutonie, 1956

- <http://www.antikvariat-benes.cz/?kat=20&dir=1&str=27&st=&pg=detail&idb=6929&ord=3>

Obr. 16 - Šíma, J.: Liberté, 1947

- <http://www.artbohemia.cz/5908-liberte-pariz-1945->

Obr. 17 - Lhoták, K.: Dobrodružství Toma Sawyera, 1970

- <http://www.antikvariatsusice.cz/pic/knihy/twain.JPG>

Obr. 18 - Anonym: Zvířata v lodi drží dům se zeleným sluncem a oblohou za sebou, 2010

- <http://www.eveandersson.com/photo-display/large/brazil/sao-paulo-graffiti-villa-magdalena-r-cardeal-arcoverde-creature-boat-sun-house.html>

Obr. 19 – 23: Dokumentace instalace

- Vlastní výtvarná prezentace

Obr. 24: Myšlenková mapa

- Vlastní myšlenková mapa znázorňující schéma pedagogického záměru

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Jiří Lukš**

studijní program: **Specializace v pedagogice**

studijní obor: **Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělávání**

Děkan fakulty Vám podle zákona č. 111/1998 Sb. určuje tuto bakalářskou práci:

Název práce:

Skutečnost a sen

Zásady pro vypracování:

Vytvořte práci vycházející z předpokladu různorodého chápání zadaného tématu, významu slov „skutečnost a sen“. Ve svém osobitém pojetí, vycházejte z východiska filosofie, psychologie, sociálních vazeb člověka ve společnosti, jeho předpokladů, tužeb a představ.

Zaměřte se na paralelní vnímání příběhů, obrazů či scén, které se objevují ve snu a v situaci, kterou považujeme za skutečnost a kde tyto monety nacházejí zároveň určitý odraz například ve výtvarném umění, literatuře a hudbě.

Ve výtvarné části vycházejte z vlastního kresebného záznamu, který povede k finálnímu tvaru díla.

Zabývejte polohou subjektivního a objektivního pohledu interpretace určitého příběhu, který se objevuje v různých formách.

Vytvořte tedy kompaktní práci, která bude teoreticky i výtvarně propojená v konceptu i řešení a nalezněte určitou vazbu k možnostem zpracování tématu v oblasti pedagogické praxe.

Finální podoba díla jak po teoretické, tak po výtvarné stránce vznikne postupně v rámci pravidelných konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultanty.

Rozsah textu: 35-40 ns

Seznam odborné literatury:

- ADAMS, L. S.: *Art and Psychoanalysis*. New York: 1993.
BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Praha: Portál, 2002.
BERGSON, H.: *Filozofické eseje*. Bratislava: 1970.
CASSIRER, E.: *Filosofie symbolických forem II. Mytické myšlení*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1997. ISBN 80-86005-11-9.
CÍLEK, V.: *Krajiny vnější a vnitřní*. Praha: 2002.
DEMPMSEYOVÁ, A.: *Umělecké styly, školy a hnutí. Encyklopedický průvodce moderním uměním*. Praha: Slovart 2002. ISBN 80-7209-402-5.
ECO, U.: *O zrcadlech a jiné eseje*. Praha: Mladá fronta, 2001.
ELLIADÉ, M.: *Mýty, sny a mystéria*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1998. ISBN 80-86005-63-1
FEYNMAN, R. P.: *O smyslu bytí*. Praha: Argo, 2000.
FREUD, S.: *O člověku a kultuře. Eseje*. Praha: Odeon, 1990.
FROM, E.: *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora, 1999.
FUNDA, O. A.: *Mezi vírou a racionalitou*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2003, ISBN 80-86263-39-8.
CHALUPECKÝ, J.: *Nové umění v Čechách*. 1. vyd. Praha: H+H 1994, ISBN 80-85787-81-4. KOUKOLÍK, F.: *Lidský mozek*. Praha: Portál, 2003.
LIPOVETSKY, G.: *Říše pomíjivosti*. Praha: Prostor, 2002.
MOKREJŠ, A.: *Veřejnost: skutečnost - iluze - fikce*. 1. vyd. Triton 2005. ISBN 80-7254-498-5.
NEUBAUER, Z.: *Smysl a svět*. Praha: Vize 97, 2001.
PATOČKA, J.: *Platón: Přednášky z antické filosofie*. 1. vyd. Praha: SPM, 1991. ISBN 80-04-25609-0.

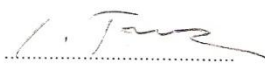
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. A. Sedlák Michal**

Oponenti:

Konzultanti:

Datum zadání bakalářské práce: **17.03.2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: dle harmonogramu příslušného akademického roku

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne 21.03.2011

Převzal 5.4.2012
Gulko